یاسای پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان - عیراق

بەناوی خوای بەخشەندەو میهرەبان

هەرێمی کوردستانی عێراق

سەرۆکایەتی هەرێم

سەرۆك

بەناوی گەلەوە

بڕیار

ژمارە (8)ساڵی 2009

بە پێی خاڵی (2) بڕگەی(یەکەم) ی ماددەی (10) ی یاسای سەرۆکایەتی هەرێمی کوردستان –عێراق ژمارە (1) ی ساڵی 2005 ی هەموارکراو و بە پاڵپشتی ئەو یاساکارییەی پەرلەمانی کوردستان – عێراق کردویەتی لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (8) لە 2009/4/20 بڕیار ماندا بە دەرکردنی :

یاسای ژمارە(3) ی ساڵی 2009

یاسای پارێزگاکانی هەرێمی کوردستان – عیراق

- بەشی یەکەم -

پێناسەکان

مادەی یەکەم :

مەبەست لەم زاراوانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە.

یەکەم : هەرێم: هەرێمی کوردستان- عیراق

دووەم: پەرلەمان: پەرلەمانی کوردستان- عیراق

سێیەم: ئەنجومەنی وەزیران :ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم

چوارەم: وەزارەت: وەزارەتی ناوخۆی هەرێم

پێنجەم: وەزیر : وەزیری ناوخۆی هەرێم

شەشەم: پارێزگا: یەکەیەکی کارگێرییە لەناو سنورە جوگرافیەکەیدا و لەقەزا و ناحیە و گوند پێکدێ.

حەوتەم : یەکەی کارگێری: پارێزگا ، قەزا ، ناحیە.

هەشتەم : سەرۆکی یەکەی کارگێڕیی : پارێزگا " قایمقام " بەڕێوەبەری ناحیە .

نۆیەم :ئەنجومەن :ئەنجومەنی پارێزگا .

دەیەم :ئەنجومەنی خۆجییەتی : ئەنجومەنی خۆجییەتی قەزا " ئەنجومەنی خۆجییەتی ناحیە.

یازدەم: ئەنجومەنەکان : ئەنجومەنەکانی یەکە کارگێریەکان.

ماددەی دووەم:

ئەم یاسایە دەستەڵات و بەرپرسیەتی ئەنجومەنەکان و سەرۆکەکانیان و ئەندامەکانی دەستنیشان دەکات بۆ پتەو کردنی پرنسیپی ناسەنتەری لە دابەشکردنی دەستەلاّتەکان و چاککردنی گەیاندنی خزمەتگوزاری گشتی بۆ هاوولاّتیان و پاراستنی مافەکان و بەرژەوەندییەکانی کومەڵگا و پەرەپێدانی یەکە کارگێریەکان لە هەرێمدا.

ماددەی سێیەم :

هەرێم لەرووی کارگێرێیەوە دابەش دەکرێ بۆ پارێزگاکان و پارێزگاکانیش بۆ قەزا و ناحیەو هەر یەك لەیەکە کارگێڕییەکان کەسایەتی مەعنەوی و زیمەتی دارایی سەربەخۆی لە ناو بودجەی پارێزگادا دەبێ.

بەشی دووەم

یەکەم: ئەنجومەنی پارێزگا و تایبەت مەندییەکانی

مادەی چوارەم:

ئەنجومەنی پارێزگا لەڕێگەی هەڵبژاردنی ڕاستەوخۆ پێك دەهێنرێ و لە (25) ئەندام پێکدێ بۆ هەر (200000) دووسەد هەزار کەس لەوانەی زیاد دەبن لە (500000) پێنج سەد هەزار کەس ئەندامێکی دەخرێتە سەر بە پێی نوێترین سەرژمێری باوەڕ پێکراو، بەمەرجێك لیستی پاڵێوراوەکان بەشێوەیەك بێت کەرێژەی نوێنەرایەتی ئافرەت لە (30٪) ی ژمارەی ئەندامانی کەمتر نەبێ.

مادەی پێنجەم:

ئەنجومەنی پارێزگا دەستەلاّتی چاودێرییە لەناو سنووری کارگێڕیی پارێزگادا و مافی ئەوەی هەیە بڕیارو پێڕەو ڕێنماییەکان بۆ ڕێکخستنی کاروباری کارگێڕی و دارایی لەناو سنوری پارپێزگادا دەربچوێنێ، تاکو بتوانێ سەرپەرشتی بەڕێوەبردنی کارو باری پارێزگا بە پێی پرنسیپی ناسەنتەری بەڕێوە بردنی کارگێڕی بکات بە جۆرێکی وا کەناکۆك نەبێ لەگەڵ دەستوور و یاسا کارپێکراوەکانی هەرێمدا.

ماددەی شەشەم :

ئەنجومەنی پارێزگا ئەم دەسەڵاتانەی خوارەوەی هەیە :

یەکەم : هە ڵبژاردنی سەرۆکی ئە نجومەن وجێگرەکەی لە نێوان ئەندامانی بە زۆرینــەی رەهــای ژمــارەی ئەندامانی ئە نجومەن لەیەکەم دانیشتنی ئە نجومە ندا کە پارێزگار بانگەوازی بۆ دەکات لەماوەی پــازدە رۆژ لە مێژووی پەسەند کردنی ئە نجامی هەڵبژاردنەکان و لەبارێکدا کە بانگەواز بۆ دانیشتنەکە نــەکرا ئەوا ئە نجومەنەکە لە خۆیەوە کۆدەبێتەوە لە کاتژمێر دوازدەی نیوەڕۆی ڕۆژی شازدەم لە مێژووی پەسەند کردنی ئە نجامەکانی هە ڵبژاردنەکە و دانیشتنەکەش بەسەرۆکایەتی بەتەمەنترین ئەندام دەبێ.

دوووم :

1. لەسەر کار لادانی سەرۆکی ئە نجومەن یان جێگرەکەی لە سەر داوای سێیەکی ژمارەی ئەنــدامانی و بە ڕەزامەندیی دوو لەسەر سێی ئەندامانی سەرۆك یان جێگرەکەی بەلادراو دادەنرێت هــەر کــاتێ مەرجێکی ئەندامێتی لە دەست بدات یان یەکێ لەم هۆیانەیان لەسەر ساغ بووەوە:
   أ.دەست پیسی یان خراپ بەکارهێنانی پایەی فەرمانبەریەکەی .
   ب . بوون بەهۆی بەفیڕۆدانی دارایی گشتی.
   ج .خەمساردی یان کەمتەر خەمی نواندن بە ئەنقەست لەجێبەجێ کردنی ئەرکەکەی.
2 . سەرۆك یان جێگرەکەی بویان هەیە تانووت لە بڕیاری لادانیان بدەن لــەلای دادگــای کــارگێڕیی تایبەت لەماوەی پــازدە ڕۆژ لــە مێــژووی پێڕاگەیانــدنی بڕیارەکــە بــە پێــی حوکمــەکانی یاســای ئە نجومەنی شوورای هەرێمی کوردستان ژمارەی (14) ی ساڵی 2008دا

سێیەم:

1. هەڵبژاردنی پارێزگار لە نێوان ئەندامانی ئە نجومەن بــە زۆرینــەی ڕەهــای ژمــارەی ئەنــدامانی ئە نجومەن لە ماوەیەکدا کە ئەوپەڕی (30) سی ڕۆژ لە مێژوی بەستنی یەکەمین دانیشتنیەوە.
2. ئەگەر هیچ کامێك لە پاڵێوراوەکان زۆرینەی ڕەهای ژمــارەی ئەنــدامانی ئە نجومــەنی بــە دەســت نەهێنا ئەوا کێبڕکێ لە نێوان ئەو دوو پاڵێوراوە دە بێ کە زۆرترین دەنگیــان بەدەســت هێنــاوە و ئەوەی زۆرینەی دەنگەکان لە دەنگدانی دووەمدا بباتەوە ئەو بە دەرچوو دادەنرێت.

چوارەم :

1. لێپچینەوە کردن لەگەڵ پارێزگار یان یەکێك لە جێگرەکانی لە سەر داوای ســێیەکی ئەنــدامانی دەبێ و لە کاتی قەناعەت نەهاتنی زۆرینەی سادە بەوڵامەکانی لێپچینەوە لە گەڵ کراودا، ئەوا دوای لادانیان (الاقالە) لە دانیشتنێکی دووەمدا دەحرێتە دەنگدانەوە و پارێزگار یان یەکێك لــە جێگرەکانی بە لادراو دادەنرێن دوای وەرگرتنی رەزامەنی ئە نجومەن بە زۆرینەی دوو لەسەر ســێی

دەنگی ئەندامانی و، داواکاری لادانەکە یان ڕاسپاردنی ، دەبێ پشت بەیەکێك لەو هۆیانە ببەستێ کە لە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیەدا هاتووە .

2. پارێزگار و دوو جێگرەکەی بۆیان هەیە لە ماوەی پازدە ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاند یەوە تانووت لە بڕیاری لە سەر کار لادانیان لە دادگای کارگێڕی تایبە تمەند بدەن.

پێنجەم:

1. ئامادەکردنی پرۆژەی بودجەی ئە نجومەن بۆ تۆمارکردنی لە پرۆژەی بودجەی پارێزگادا.
2. پەسەند کردنی پرۆژەی بودجەی پارێزگا کە لە لایان پارێزگارەوە بە ڕەزامەندی زۆرینەی ڕەهای ئەندامانی رەوانەی کراوە، بەو مەرجەی پێوەرە یاسایی و سیستەمیەکان لە دابەشکردنی تەرخانکراوەکان بۆ سەنتەری پارێزگا وقەزا و ناحیەکان رەچاو بکرێن و پاشان بۆ وەزارەتی دارایی حکومەتی هەرێم بەرز بکرێتەوە.

شەشەم : نەحشە کێشانی سیاسەتی گشتی بۆ پارێزگا بە هەماهەنگی لە گەڵ وەزارەتەکان و دانانی پلانی ستراتیژی بۆ گەشە پێدانی بەجۆرێك کە لەگەڵ گەشە پێدانی نیشتیمانی و هەرێمدا بگونجێ.

حەوتەم : بڕیار دان لەسەر پەیڕەوی ناوخۆ بۆ کارەکانی ئە نجومەن بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی ئە نجومەن لەماوەی مانگێك لە مێژوی یەکەم دانیشتنیەوە.

هەشتەم : دەرچواندنی بڕیار و پێڕەو و ڕێنماییەکان و پێشکەش کردنی ڕاسپاردەکان بۆ ڕێکخستنی کار و باری کارگێڕیی و دارایی و چاککردنی بەڕێوەبردنی خزمەتگوزاریە گشتیەکان لە پارێزگادا.

نویەم: پێشنیاز کردنی پرۆژە یاسا تایبەتیەکان بە پەرەپێدانی پارێزگا و بەرزکردنەوەی بۆ ئە نجومەنی وەزیران لەڕێگەی وەزارەتی پەیوەندیدارەوە .

دەیەم: دەستنیشان کردنی پێشینەکانی (اولویات) پارێزگا لە پرۆژەکان و بۆی هەیە هەر پرۆژەیەکی خۆجێیەتی لەناو بودجەی سالانەدا هاتبێت بۆ وەزارەتێك هەموار بکات بە هەماهەنگی لە گەلێدا بە ڕەزامەندی زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی بەمەرجێك ئەو هەموار کردنە نەبێتە مایەی زیاد بوونی ڕادەی خەرج کردنی باسکراو لە پلانەکان و هەروەها بەو مەرجەی کە لەگەڵ کارایی جێبەجێ کردنی ئە نجامە نیشتیمانیەکان لە هەرێمدا ناکۆك نەبێ و بۆی هەیە هەر پرۆژەیەکی تر بەڕەزامەندیی دوو لەسەر سێی ژمارەی ئەندامانی هەمواربکا یاخود ڕاییگرێ .

یازدەم: چاودێری کردنی گشت چالاکیەکی دەستەکانی جێبەجێ کردنی خۆجێییەتی بۆ زامن کردنی باش جێبەجێ کردنی کارەکانی بێجگە لە دادگاکان و یەکە و سەربازییەکان و پاسەوانی هەرێم (پێشمەرگە)

زانكۆ و كۆلێجەكان و پەیمانگاكانی فێر كردنی بـالاو توێژینـەوەی زانسـتی و ئـەو فەرمانگانـەی كـە تایبەتمەندیی فیدرالییان هەیە لە پارێزگاكەدا.

دوازدەم:

1. **ڕەزامەندیی دەربڕین بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەنـدامانی ئەنجومـەن لەسـەر پـالاوتنی سـێ پالێوراو لە ئەسڵی پێنج پالێوراو كە پارێزگار بۆ پڕكردنەوەی پۆستی هەردوو جێگری پارێزگـا پێشكەشیان دەكات و فەرمانی دامەزراندنی دوانیان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانە دەردەچێ.**
2. **ڕەزامەندی دەربڕین بە زۆرینەی ڕەهای ژمـارەی ئەنـدامانی ئەنجومـەن لەسـەر پـالاوتنی سـێ پالێوراو لە ئەسڵی پێنج كەس كە پارێزگار بۆ پڕكردنـەوەی پۆسـتی بەڕێوبـەرە گشـتیەكان لـە پارێزگادا پێشكەشیان دەكات و فەرمانی دامەزراندنی یەكێكیان لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێ.**
3. **پێشنیار كردنی لەسەر كارلادانی بەڕێوبەرە گشتیەكان لە پارێزگـا بەزۆرینـەی ڕەهـای دەنگـی ژمارەی ئەندامانی ئەنجومەن لەسەر داوای پارێزگار یان 5/1 پێنجیـەكی ژمـارەی ئەنـدامانی و بەرز كردنەوەی لە ڕێگای وەزیری پسپۆرەوە بۆ ئەنجومەنی وەزیـران و ئەنجومـەنی وەزیـرانیش مافی لادانی هەیە بە پشت بەستن بە بڕگەی دووەمی ئەم ماددەیە .**

سێزدەیەم: ڕەزامەندیی دەربڕین بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەنـدامانی ئەنجومـەن لەسـەر پێشـنیازی بەجێ گەیاندنی گۆڕانكاریی كارگێڕی لە قەزاو ناحیە و گوندەكان بەلێكدانیان و لەنوێ دانان و گـۆڕینی ناو و سەنتەرەكانیان و ئەوەی لێیان دەكەوێتەوە لە پێكهاتەی كارگێڕی لەچوارچێوەی سنوری پارێزگـا و ئەمەش لەسەر پێشنیازی پارێزگار یاخود سێیەكی ئەندامانی ئەنجومەن دەبێ.

چواردەم: پێكهێنانی لیژنەی هەمیشەیی و كاتی لەنێوان ئەندامانی بـۆ چـاودێری كردنـی دەزگـا یـان چالاكی دەستەكانی جێبەجێ كار لەسەر ئاستی پارێزگا و بۆی هەیـە پشـت بـە شـارەزا و راوێـژ كـاران ببەستێ.

پازدەم: هەڵبژاردنی دروشمێك بۆ پارێزگا كەلە پووری مێژوویی و شارستانیەكەیەوە وەرگیرابێ.

شازدەم: پێشنیاز كردنی قەرەبوو كردنەوەی زیان پێكەوتوان لە حاڵەتی ڕوودانـی كارەسـات و داوا لـە حكومەتی هەرێم بكا لەسنوری پارێزگادا یارمەتی پێشكەش بكەن.

حەڤدەم: دەرچوانی بلاوكراوەیەكی خۆجێیەتی، هەموو بڕیار و پەیڕەو ڕێنمای ئەو فرمان و چالاكیانەی تێدا بلاو بكرێتەوە كە ئەنجومەن دەریان دەكات تاكو هاولاتیان ئاگادار بن لێیان.

ماددەی حەوتەم :

پارێزگار بە لەسەر كار لادراو دادەنرێ لە كاتی لەدەست دانی یەكێك لەمەرجەكانی ئەندامێتی دوای دەرچونی بڕیاری ئەنجومەنی پارێزگا لەم بارەیەوە و پارێزگار بۆە هەیە لە بەردەم دادگای كارگێڕی تاییەتمەند لەماوەی پازدە ڕۆژ لە ڕۆژی پێڕاگەیاندنیەوە تانە لە بڕیارەكە بدات .

دووەم: ئەنجومەنی خۆیەتی و قەزاو تاییەتمەندیەكانی

ماددەی هەشتەم:

ئەنجومەنی خۆجێیەتی قەزا لەڕێگەی هەڵبژاردنی ڕاستەو خۆی گشتیەوە دادەمەزرێ و پێكدی لە (7) حەوت ئەندام بۆ ئەو قەزایەی ژمارەی دانیشتوانی لە(50) هەزار كەس كەمترە و بۆهەر(50) پەنجا هەزار كەسی زیاد لە ڕادەی ناوبراو ئەندامێكیان دێتە سەر بە مەرجێك لیستی پاڵێوراوان بە جۆرێك ڕێك بخرێ كە ڕێژەی نوێنەرایەتی ئافرەت لە ئەنجومەندا لە(30٪) ی ژمارەی ئەندامانی كەمتر نەبێ.

ماددەی نۆیەم:

ئەنجومەنی خۆجێیەتی قەزا ئەم تاییەتمەندیانەی خوارەوەی هەیە :

یەكەم: هەڵبژاردنی سەرۆكی ئەنجومەنی خۆجێیەتی قەزا لەنێوان ئەندامانی بەزۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی لەیەكەم دانیشتنی ئەنجومەنی خۆجێیەتی كە لەسەر بانگهێشتی قایمقام لە ماوەی پازدە ڕۆژ لە مێژوی پەسەند كردنی ئەنجامی هەڵبژاردنەكان دەبەستیرێ و دانیشتنەكەش بەسەرۆكایەتی بەتەمەن ترین ئەندام دەبێ و لەبارێكدا كە پاڵێوراوەكە بەزۆرینەی پێویست دەرنەچوو، دووبارە هەڵبژاردن لەنێوانی ئەو دوو پاڵێوراوەدا دەكرێ كە زۆرینەی دەنگیان وەركرتووە و كامەی زیاتر دەنگی وەرگرت ئەو دەردەچێ.

دووەم: لە بارێكدا كە ئەنجومەن بانگهێشت نەكرا بۆ كۆبوونەوە ئەوا ئەنجومەن لە خۆیەوە لە سەعات دوازدەی نیوەڕۆی ڕۆژی دوای بەسەرۆكایەتی بەتەمەنترین ئەندام كۆدەبێتەوە.

سێیەم: هەڵبژاردنی قایمقام لەنێوان ئەندامانی و زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی دەبێو ئەگەر هیچ پاڵێوراوێك زۆرینەی پێویستیان نەهێنا، ئەوا كێبڕكێ لە نێوان ئەو دوو كەسە دەبێ كە زۆرترین دەنگیان وەرگرتووە و ئەو كەسە بەبراوە دادەنرێ كە زۆرینەی دەنگەكان بەدەست دێنێ.

چوارەم : لەکار لادانی سەرۆکی ئەنجومەنی خۆجێیەتی یان قایمقام بەزۆرینەی 3/2 ی ژمارەی ئەندامانی دەبێ لە حاڵەتێکدا کە یەك لەو هۆیانەی لەسەر ئیسپات بوو کەلەماددەی (شەشەم/ دووەم) ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

پێنجەم : ئامادەکردنی پرۆژەی بودجەی یەکەی کارگێڕیی قەزا و ڕەزامەندیی دەربڕین لەسەر پلانەکانی بودجەی فەرمانگەکانی سەربەخۆی و ناردنی بۆ پارێزگار.

شەشەم : نەخشە کێشانی سیاسەتی گشتی بۆ بەڕێوەبردنی قەزا و چاودێری کردنی دەزگا جێبەجێ کارەکانی و ڕێکخستنی کارە کارگێڕیەکان.

حەوتەم: سەرپەرشتی کردنی بەرنامەی خزمەت گوزاریە گشتییەکان بۆ ئاوەدان کردنەوە لەقەزادا.

هەشتەم: دەربڕینی هاوکاری و هەماهەنگی و ڕاوێژ لەگەڵ ئەنجومەنی کارگێڕی ناحیەکان وبە جۆرێك کە هاوسەنگی و بەرژەوەندی گشتی بەدی بێنن.

نۆیەم: پەسەند کردنی دیزاینە بنەڕەتیەکان لەقەزادا بەهەماهەنگی کردن لەکەڵ ئەنجومەنی پارێزگا و لە چوارچێوەی نەخشەی گشتی حکومەتی هەرێمدا.

دەیەم: چاودێری کردن و هەڵسەنگانی چالاکیە پەروەردەیی و تەندروستیەکان لەسنوری قەزا و پێشکەشکردنی راسپاردە لەڕێگای ئەنجومەنی پارێزگاوە.

یازدەم : چاودێریکردنی ڕێکخستنی بەکارهێنانی زەوی و گشتی لە ناو ڕووبەری جوگرافی قەزا و کارکردن لەسەر پەرەپێدانی کشتوکاڵ و ئاودێری و دارستان و سامانی ئاژەڵی تێیدا.

دوازدەم: هەرتاییە تمەندیەکی تر کە ئەنجومەنی پارێزگا پێدەدات بەمەرجێك لەگەڵ یاسایە کارپێکراوەکاندا ناکۆك نەبێ.

سێزدەیەم: دانانی پێڕەوی ناوخۆ بۆ ئەنجومەنی خۆجێیەتی قەزا.

ماددەی دەیەم:

لەبارێکدا کەناکۆکی کەوتە نێوان بڕیارەکانی ئەنجومەنی خۆجێیەتی قەزا و بڕیارەکانی ئەنجومەنی خۆجێیەتی پارێزگا، ئەوا ئەولییەت دەدرێتە ئەوەی دواییان، ئەگەر ئەوبڕیارەی وەرگیراوە پەیوەندیداربێ بەهەموو پارێزگاکەوە.

سێیەم ــ ئەنجومەنی خۆجێیەتی ناحیەو دەسەڵاتەکانی

ماددەی یازدەم:

ئه نجومه‌نی خۆجێیه‌تی ناحیه و له‌ڕێگه‌ی هه‌ڵبژاردنی ڕاسته‌وخۆی گیشتیه‌وه داده‌مه‌زرێ و له (5) ئه‌ندام بۆ ئه‌و ناحییه‌یه پێكدێ كه ژماره‌ی دانیشتوانی له بیست و پێنج هه‌زار كه‌س كه‌متر بێ و بۆ هه‌ر (25000) هه‌زار كه‌سیش كه له‌ڕاده‌ی دیاری كراو زێتر بێ ئه‌ندامێكی بۆ زیاد ده‌كرێ. به‌مه‌رجێ لیستی پاڵێوراوه‌كان به‌شێوه‌یه‌ك ڕێك بخرێ كه‌ڕێژه‌ی به‌شداری كردنی ئافره‌تان له‌ئه نجومه‌نه‌كه مسۆگه‌ر بكات كه له (30٪) ژماره‌ی ئه‌ندامانی كه‌متر نه‌بێ.

ماده‌ی دوازده‌م: ئه نجومه‌نی خۆجێیه‌تی ناحیه ئه‌م تایبه‌تمه‌ندییانه‌ی خواره‌وه هه‌یه.

یه‌كه‌م: هه‌ڵبژاردنی سه‌رۆكی ئه نجومه‌نی ناحیه له‌نێوان ئه‌ندامانی به‌زۆرینه‌ی ڕه‌های ژماره‌ی ئه‌ندامانی له‌یه‌كه‌م دانیشتنی كه ده‌بیه‌ستێ له‌سه‌ر بانگهێشتی به‌ڕێوه‌به‌ری ناحیه له‌ماوه‌ی پازده ڕۆژ له مێژوی په‌سه‌ند كردنی ئه نجامی هه‌ڵبژاردنه‌كان ده‌بێ و دانیشتنه‌كه به سه‌رۆكایه‌تی به‌ته‌مه‌نترین ئه‌ندام ده‌بسترێ. و ئه‌گه‌ر پاڵێوراوه‌كه به‌زۆرینه‌ی پێوسیت سه‌رنه‌كه‌وت، ئه‌وا هه‌ڵبژاردن له‌نێوان ئه‌و دوو پاڵێوراوه‌دا دووباره ده‌بێته‌وه كه زۆرترین ده‌نگیان هێناوه و ئه‌وه ده‌بیاته‌وه كه‌زۆرترین ده‌نگیان هێناوه و ئه‌وه ده‌بیاته‌وه كه‌زۆرینه به‌ده‌ست دێنێ.

دووه‌م : له حاڵه‌تی بانگهێشت نه‌كردنی ئه نجومه‌ن بۆ دانیشتن، ئه نجومه‌ن له‌خۆیه‌وه له كاتژمێر دوازده‌ی نیوه‌ڕۆی ڕۆژی پاشتر داده‌نیشێ و به‌ته‌مه‌نترین ئه‌ندام سه‌رۆكایه‌تی ده‌كات.

سێیه‌م: به‌ڕێوه‌به‌ری ناحیه له نێوان ئه‌ندامانی و به‌زۆرینه‌ی ڕه‌های ژماره‌ی ئه‌ندامانی هه‌ڵده‌بژێردرێ ئه‌گه‌ر هیچ كام له پاڵێوراوه‌كان زۆرینه‌ی پێویستیان به ده‌ست نه‌هێنا، كێبڕكێ له‌نێوان ئه‌و دووه‌دا ده‌كرێ كه زۆرینه‌ی ده‌نگه‌كانیان به‌ده‌ستهێناوه و، ئه‌وه‌ش ده‌بیاته‌وه كه زۆرینه‌ی ده‌نگه‌كان به‌ده‌ست دێنێ.

چواره‌م: له‌كارلادانی سه‌رۆكی ئه نجومه‌نی خۆجێیه‌تی یان به‌ڕێوه‌به‌ری ناحییه به‌زۆرینه‌ی ده‌نگی 3/2 ی دوو له‌سه‌ر سێی ژماره‌ی ئه‌ندامانی له كاتی هاتنه دی یه‌كێك له‌هۆیه‌كانی كه له برگه‌ی ((دووه‌م)) ی مادده‌ی شه‌شه‌می ئه‌م یاسایه‌دا هاتووه.

پێنجه‌م : ئاماده‌كردنی پرۆژه‌ی بودجه‌ی ناحییه و پیشاندانی ڕه‌زامه‌ندی له‌سه‌ر پلانی بودجه‌ی فه‌رمانگه‌كانی سه‌ر به‌و و ره‌وانه‌كردنی بۆ ئه نجومه‌نی خۆجێیه‌تی قه‌زا.

شه‌شه‌م : چاودێری ڕێكخستنی به‌كارهێنانی زه‌وی وزاری گشتی له‌نێو ڕوبه‌ری جوگرافی ناحیه‌و كار كردن له پێناو په‌ره پێدانی كشتوكاڵ و ئاودێری و دارستان و سامانی ئاژه‌ڵی ئاوی.

حەوتــەم: نــە خشەکێشــانی سیاســەتی گشــتی بــەڕێوەبردنی ناحیــەو چــاودێری کردنــی دەزگــا جێبەجێکارەکانی و ڕێکخستنی کردەوەکانی بەڕێوەبردن.

هەشتەم : سەرپەرشتی کردنی بەرنامەکانی خزمەتگوزاری بۆ ئاوەدانکردنەوەی ناحییەکە.

نۆیەم: پیشاندانی ڕەزامەندی لەسەر دیزاینە بنەڕەتیــەکانی ناحییــە بــە هەماهــەنگی کــردن لەگــەڵ ئە نجومەن خۆجێیەتی قەزا و لەچوارچێوەی نەخشەی گشتی حکومەتی هەرێم .

دەیەم: چاودێری و هەڵسەنگانی چالاکییە پەروەردەی و تەندروستیەکان لەسنوری ناحیەکە و پێشــکەش کردنی راسپاردە لەسەریان لەڕێگای ئە نجومەنی خۆجێیەتی قەزاوە.

یانزدەم: هەردەستەلآتێکی دیکە کەئە نجومەنی پارێزگا یاخود ئە نجومەنی خۆجێیەتی قەزا پێــی دەدا بەمەرجێك لەگەڵ یاسا کارپێکراوەکاندا ناکۆك نەبن.

دوانزدەم:

چاودێری کردنــی فەرمانگــە خۆجێیــەکان و بــەرز کردنــەوەی راســپاردەی پێویســت لــەو بارەیــەوە بــۆ ئە نجومەنی خۆجێیەتی قەزا.

سیانزدەم:

دانانی پێڕەوی ناوخۆ بۆئە نجومەنی خۆجێیەتی ناحیە.

ماددەی سێزدەیەم: لەبارێکدا کە بڕیاری ئە نجومەنی خۆجێیەتی ناحیە لەگــەڵ بڕیــاری ئە نجومــەنی خۆجێیەتی قەزاز ناکۆك بوو، ئەوا بڕیاری ئە نجومــەنی خۆجێیــەتی قــەزا ئەولەویــەتی دەبــێ ئەگــەر پەیوەندی بە هەموو قەزاکەوە هەبوو.

چوارەم/ مەرجەکانی ئەندامیەتی و سوێند خواردن

ماددەی چوارەم:

یەکەم: پێویستە پاڵێوراو بۆ ئەندامێتی ئە نجومەنەکان ئەم مەرجانەی لێبێتە دی.

1. پێویستە عێراقی بێ و بەتەواوی شیاو بێ و بیست و پێنج ساڵی لەتەمەنی لەکاتی خۆپاڵاوتنی دا تەواو کردبێ.
2. پێویستە بۆ پاڵێوراوی ئە نجومەنەکانی پارێزگاکــان و ئە نجومەنــەکانی خۆجێیــەتی قــەزاکان بــەلانی کــەم بڕوانامــەی ئامــادەیی یــان هاوتەکــەیان هــەبێ و بــۆ پــاڵێوراوی ئە نجومەنــە خۆجێیەکانی ناحیەکانیش بڕۆانامەی بنەڕەتی یان هاوتاکەیان هەبێ.
3. پێویستە خوو رەوشت و ناوبانگی باش بێ و بە هیچ تاوان و کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم نەدرابێ.

4. پێویستە لە ڕۆڵەکانی یەکەکارگێڕییەکە بێت بە پێی تۆماری باری شارستانی یان بەشێوەیەکی بەردەوام بۆ ماوەیەك لە (دە) ساڵ کەمتر نەبێ لێی دانیشتبێ بەمەرجێك نیشتەجێ بوونەکەی بۆ مەبەستی گۆڕانکاری دیموگرافی نەبێت.
5. نابێ لە کەسەکانی هێزە چەکدارەکان و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بێ.
6. نابێ بەشداریی لەو تاوانەدا کردبێ کەڕژێمی بەعس نەخشەی بۆ کێشابوون یان جێبەجێی کردبوون یان ئەنجامی دابوون.

دووەم: ماوەی خولی هەڵبژاردن چوار ساڵی ساڵنامەییە لە یەکەم دانیشتنیەوە دەست پێدەکات و بەکۆتایی هاتنی ساڵی چوارەم کۆتایی دێت.

سێیەم: پێویستە ئەندام خۆی بۆ کارەکانی ئەنجومەن تەرخان بکات.

مادەی پازدەم:

1. سەرۆکی ئەنجومەنەکان سەرۆکایەتی دانیشتنەکانی ئەنجومەنیان دەکەن و لە بەڕێوەبردنی دانیشتنەکان بەرپرسیارن و ڕادەی یاسایی تێیاندا بە ئامادەبونی زۆرینەی ڕەها تەواو دەبێ.
2. سەرۆك بەرنامەی کۆبونەوەکە بە ئەندامان ڕادەگەیەنێ و دەشێ ئەندام پێشنیازی زیادکردنی ماددەیەك یان زیاتر بۆ سەر بەرنامەکە بکات و زۆرینەش بۆیان هەیە ئەمە قەبووڵ بکەین یان ڕەتی بکاتەوە.
3. ئەنجومەنەکان بۆیان هەیە داوای ئامادەبونی هەر فەرمانبەرێك بکەن لەو کاروبارەی کە پەیوەندیی بەفرمانەکەیەوە هەیە.
4. دەنگدان لە ئەنجومەنەکان بەئاشکرایی دەبێ و دەشێ بکرێتە نهێنی لەسەر داوای زۆرینەی ژمارەی ئەندامان و بڕیارەکان بە زۆرینەی دەنگی ئامادەبوان وەردەگیرێت و لە کاتی یەکسان بووندا، ئەو لایەنە پەسند دەکرێ کە سەرۆك دەنگی بۆ دەدا.

ماددەی شازدەم:

یەکەم: سەرۆك و ئەندامانی ئەنجومەنەکان ئەم سوێندەی خوارەوە لە بەردەم ئەنجومەنی پارێزگادا دەخۆن (سوێند بەخوای گەورە دەخۆم پارێزگاریی لە یەکێتی هەرێمی کوردستان ـــ عیراق و سەلامەتی خاکەکەی بکەم و چاودێری بەرژەوەندیەکانی گەل بکەم و پابەندبم بە دەستور و یاسا کار پێکراوەکان لە هەرێمدا و بەدڵسۆزی و ڕاستگۆیی و دەسپاکی و بێ لایەنیەوە کاری خۆم ئەنجام بدەم و خودا شاهێدە لەسەر ئەوەی دەیڵێم)

دووەم: پارێزگار ئەو سوێندەی کەلە (یەکەم) ی ئەم ماددەیـەدا هـاتووە لـە بـەردەم سـەرۆکی هـەرێم بەئامادەبونی وەزیری ناوخۆ دەخوات.

سێیەم: قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە ئەو سوێندەی سەرەوە کە لە (یەکەم) ی ئـەم ماددەیـەدا هـاتووە لەبەردەم وەزیری ناوخۆ بە ئامادەبوونی پارێزگار دەخۆن.

بەشی سێیەم

دەستەی جێبەجێکارو سەرۆکەکانی یەکە کارگێڕیەکان

یەکەم ـــ دەستەی جیبەجێکار

مادەی حەڤدەم: دەستەی جێبەجێکار:

هەر یەکەیەکی کارگێڕیی دەستەیەکی جێبەجێکردنی دەبـێ، سـەرۆکی یەکـەی کـارگێڕیی سـەرۆکایەتی دەکات و سەرۆکی فەرمانگە خۆجێییەتیەکان تێیدا ئەندام دەبن و تایبە تمەند دەبن بـەم کـارو بارانـەی خوارەوە:

یەکەم: ئامادەکردنی پڕۆژەی بودجەی ساڵانەی یەکەی کـارگێڕیی و بـەرز کردنـەوەی بـۆ ئە نجومـەنی یەکەی کارگێڕیی.

دووەم: ئامادەکردنی پلانی گەشە پێدانی یەکەی کارگێڕیی.

سێیەم: جێبەجێ کردنی یاسا و بڕیار و ئەو ڕێنماییانەی کە لە دەستەڵاتدرایەتی تاییەتیەوە دەرچـوون .

چوارەم: هەماهەنگی کردن لەگەڵ بابەتە هاوبەشەکاندا.

پێنجەم: پێشنیاز کردنی پڕۆژەی بڕیارەکان بۆ ئە نجومەنی یەکەی کارگێڕیی.

شەشەم: لێکۆڵینەوەی ئەو بابەتانەی کەلە ئە نجومەنی یەکەی کارگێڕییەوە یـان لـە سـەرۆکی یەکـەی کارگێڕیەوە بۆی هاتووە.

دووەم ـــ پارێزگار

ماددەی هەژدەم:

یەکەم: پارێزگار بەرپرسی یەکەمی جێبەجێ کردنە لە پارێزگادا و لەبەردەم ئە نجومەنـدا بەرپرسـە و لەڕوی ماف و خزمەتی فرمانیـەوە بە پلـەی تاییـەتی (وەکیلـی وەزارەت) دەبـێ، و پارێزگـار لـە ڕووی کارگێڕیەوە بەستراوەتەوە بەوەزارەتی ناوخۆوە.

دووەم: مەرجە پالێوراو بۆ پۆستی پارێزگار بەلایەنی کەم بڕوانامەی بەرایی زانکۆی هەبێ لە پاڵ ئـەو مەرجانەی کە پێویستن لە ئەندامی پارێزگادا بێتەدی.

سێیەم: مەرسومێکی هـەرێمی بـە دامەزرانـدنی پارێزگـار دەردەچـێ لـە مـاوەی پـازدە ڕۆژ لـە مێـژوی هەڵبژاردنی لە لایەن ئە نجومەنەوە.

چوارەم: هەر پارێزگارە و دوو جێگری دەبێ کە بڕوانامەی زانکۆیان هەبێ و خاوەن شـارەزایی و پسـپۆڕی بن و بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی دەبن و فەرمانی دامەزراندنیان لە ئە نجومەنی وەزیرانەوە دەردەچێت .

سێیەم ـــ ئەرك و دەستەلاَتەكانی پارێزگار

ماددەی نۆزدەم:

پارێزگار ئەم ئەرك و دەستەلاَتانەی خوارەوە پیادە دەكا:

یەکەم: ئامادەکردنی پرۆژەی بودجەی پارێزگا بـە بەشـداریی کـردن لەگـەڵ سـەرۆکەکانی فەرمانگـە خۆجێیەکان و بەرز کردنەوەی بۆ ئە نجومەن،

دووەم: جێبەجێ کردنی سیاسەتی گشتی حکومەتی هەرێم لە سنوری پارێزگـادا بەهەماهـەنگی لەگـەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەکان.

سێیەم: جێبەجێ کردنی ئەو بڕیارانەی کەئە نجومەنی پارێزگا بە پێی یاسا جێ بەجێ کراوەکان دەیدات.

چوارەم: نوێنەرایەتی پارێزگا دەکات لەو گۆنگرە و کۆڕ و سیمینارانەی کە بۆیان بانگ دەکرێ.

پێنجەم: سەرپەرشتی کردنی بەڕێوەچـونی شـوێنە گشـتیەکان لـە پارێزگـادا و پشـکنینیان جگـە لـە دادگاکان و یەکە سەربازیەکان و پاسەوانی هەرێم (پێشمەرگە) و زانکۆ و کۆلێجـەکان و پـە یمانگاکانی فێرکردنی بالاَ و تـوێژینەوەی زانستی.

شەشەم:

1. دەرچواندنی فەرمانی دامەزراندی فەرمانبەرانی کارگێڕیە خۆجێیەکان و تەنسیب کردنیان لەسەر ئاستی پارێزگا، لەوانەی کە لـە پلـەی حەوتـەم و بـەرەو خـوارەوەن و لـە پەیـژەی پلـەکانی

فەرمانبەریّتی کە لە یاسادا هاتووە لەوانەی کە دەپالێورین لە فەرمانگە تاییە تمەندەکانی بە پێی پلانی ئەو میلاکەی لە لایەنە پەیوەندیدارەکانەوە پەسەند کراوە.

2. چەسپاندنی فەرمانبەرە خۆجێییەکان لە پارێزگادا لە نێو پەیژەی پلەکانی فەرمانبەریّتی کە لەیاسادا هاتوون .

حەوتەم: وەرگرتنی ریّکاری کارگێڕی و یاسایی دەرحەق فەرمانبەرانی کارگێڕییە خۆجێییەکان لە سەر ئاستی پارێزگا.

هەشتەم: بەرپرسیاریەتی دابین کردنی ئاسایش و نیزام لە پارێزگادا و بۆی هەیە فەرمان بدات بە پۆلیس و دەزگاکانی ئاسایش بە پێی یاسا لێکۆڵینەوە لەو تاوانانەدا بکەن کەلەناو سنوری پارێزگادا روودەدەن، بەو ناوەی سەرۆکی لیژنەی ئاسایشە لە پرێزگادا.

نۆیەم: داواکردنی کردنەوە یان هەڵوەشاندنەوەی بنکەکانی پۆلیس، دوای پەسەندکردنی ئە نجومەن بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی.

دەیەم: پاراستنی ئاسایش و نیزام و مافی هاولاّتیان و گیان و ماڵ موڵکیان و لە بارەی نەتوانینی دەزگاکانی ئاسایش لە بەدیهێنانی دا ، ئەم کارە دەخرێتە بەردەم وەزیری ناوخۆ و بڕێکی پێویست لە هێز بۆ ئە نجامدانی ئەو ئەرکانە داوادەکا.

یازدەم:

یەکەم: نارەزایی دەربڕین لە بڕیارەکانی ئە نجومەن لەم بارانەی خوارەوە دوبێ:

1. ئەگەر سەرپێچی دەستور یان یاسا کارپێکراوەکان بوو.
2. ئەگەر لە دەستەلاّتەکانی ئە نجومەندا نەبوو.
3. ئەگەر سەرپێچی پلانی گشتی حکومەتی هەرێم یان بودجە بوو.

دووەم: پارێزگار بڕیارەکە دەگەڕێنێتەوە بۆ ئە نجومەن لەماوەیەك لە (15) پازدە رۆژ زیاتر نەبێ لە مێژووی پێڕاگەیاندنی، لە گەڵ هۆیەکانی رەخنەگرتنەکەی و تێبینیەکانیدا.

سێیەم: ئەگەر ئە نجومەن پێی داگرت لەسەر بڕیارەکەی خۆی بەبێ لابردنی ئەو سەرپێچیەی کە پارێزگار دەری خستووە، دەبێ بینێرێ بۆ دادگای کارگێڕیی بۆ ئەوەی بڕیاری لێبدات .

دوازدەم: پارێزگار بۆی هەیە لە دەستەلاّتەکانی خۆی بە جێگرەکانی یان قایمقام یاخود بە ڕێوەبەری ناحیە، هەریەك لەکاروباری یەکە کارگێڕیەکەدا بدات.

ماددەی بیستەم:

1. له حاڵەتی ئامادەنەبونی پارێزگاردا یەکێك لە جێگرەکانی ماوەی ئامادە نەبوونی بۆ ئەنجامدانی ئەرکەکەی جێی دەگرێتەوە.
2. لە بارێکدا کە پارێزگار نەتوانێت ئەرکەکانی ڕاپەڕێنێت لە بەر هۆی تەندروستی بۆ ماوەیەك کە زیاتر بێت لەسێ (3) مانگ ئەوا خانە نشین دەکرێت و پێویستە لەسەر ئەنجومەن پارێزگارێکی نوێ بەهەمان ئەو شێوازەی لەم یاسایەدا هاتووە هەڵبژێرن و تاکاتی هەڵبژاردنی پارێزگاری نوێش یەکێك لە جێگرەکانی بەکارەکانی هەڵدەسێت.

ماددەی بیست و یەکەم:

پارێزگار و هەردوو جێگرەکەی بەردەوام دەبن لەبەڕێوەبردنی کارو باری ڕۆژانە دوای تەواو بوونی ماوەی خولی هەڵبژاردنی ئەنجومەن و تا ئەو کاتەی ئەنجومەنی نوێ لەدوای ئەوان کەسانی تر هەڵدەبژێرن.

ماددەی بیست و دووەم:

یەکەم: وەزیری تایبەتمەند بۆی هەیە هەندێ لە دەستەلاًتەکانی بە پارێزگار بدات .

دووەم: پێویستە لەسەر وەزارەتەکان و ئەو لایەنانەی کەنەبەستراونەتەوە بەهیچ وەزارەتێك، رای پارێزگار لەو کارو بارانە وەرگرن کەدەیانەوێ لە پارێزگاردا بیکەن و ئاگادارکردنەوەی پارێزگار بەو نامە نوسینانەی کەلەگەڵ فەرمانگەکان و دەزگاکانیدا لە چوارچێوەی پارێزگادا ئەنجامی دەدا، بۆ ئەوەی ئاگادار بێ لێیان و چاودێری جێبەجێ کردنیان بکات.

سێیەم : پێویستە سەرۆکی فەرمانگەکان و دەزگا گشتیەکانی ناو پارێزگا خۆیان بەمانەی خوارەوە ببستنەوە:

1. ئاگادارکردنەوەی پارێزگار بە ئاڵوگۆڕکردنی نوسراوە فەرمیەکانیان لەگەڵ فەرمانگە فەرعیەکاندا.
2. بەرزکردنەوەی ڕاپۆرت بۆ پارێزگار لە بارەی ئەو کارو بارانەی بۆیان دێت.
3. ئاگادارکردنەوەی پارێزگار لەو کارانەی کە پەیوەندنیان بە ئاسایش یان کاروباری گرنگ یان کێشەکانی پەیوەندیدار بەزیاتر لەفەرمانگەیەك لە پارێزگاردا هەبێ، یان بەڕەوشتی فەرمانبەرەکانیانەوە.
4. ئاگادارکردنەوەی پارێزگار لە دەست بەکاربوونی سەرۆکی فەرمانگەکانی فەرعی خۆجێیی لە ئەرك و فرمانیان یاخود دەست هەڵگرتن لەکارەکانیان.

چوارەم: پێویستە پارێزگار وەزارەتە پەیوەندیدارەکان لەوردەکاریی پرۆژەکانی ئاگادار بکاتەوە کەلەسەر ئاستی پارێزگار جێبەجێیان دەکات و ئەوەی پەیوەندی هەیە بەتاییە تمەندییەکانی ئەو وەزارەتانەوە.

چوارەم ـ قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە

ماددەی بیست و سێیەم:

یەکەم: قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە بالاَترین فەرمانبەری جێبەجێکردنن لە یەکە کارگێڕییەکانیاندا.

دووەم: مەرجە قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە لە پاڵ مەرجی پێویست کە دەبێ لە ئەندامی ئە نجومەنی پارێزگا بێتە دی، قایمقام خاوەن بڕوانامەی زانکۆیی بێت و بەڕێوەبەری ناحیەش بڕوانامەی زانکۆیی لەیاسادا هەبێت.

سێیەم: سەرۆکایەتی ئە نجومەنی وەزیران فەرمانێکی وەزاری بەدامەزراندنی هەریەك لە قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە لەماوەی پانزدە ڕۆژ دوای هەڵبژاردنیان لەلایەن ئە نجومەنەکانیانەوە دەردەچووێنێ.

چوارەم: قایمقام بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی و بەڕێوەبەری ناحیەش بە پلەی یاریدەدەری بەڕێوەبەری گشتی دەبێ.

پێنجەم: لەکاتی ئامادە نەبونی قایمقام، پارێزگار یەکێك لە بەڕێوەبەرەکانی ناحیەی سەر بەقەزاکە کە ڕادەسپێرێ بۆ ڕا پەڕاندنی کارەکانی و لەکاتی ئامادە نەبوونی بەڕێوەبەری ناحیەش، بەڕێوەبەری پۆلیسی ناحیەکە بۆ ڕا پەڕاندنی کارەکانی ڕادەسپێرێ.

پێنجەم: ئەرك و دەستەلاَتەکانی قایمقام

ماددەی بیست و چوارەم:

قایمقام ئەم ئەرك و دەستەلاَتانەی خوارەوە دەگرێتەئەستۆ:

یەکەم: ئامادەکردنی پرۆژەی بوجەی قەزا و بەرزکردنەوەی بۆ ئە نجومەنی خۆجێیەتی قەزا.

دووەم : جێ بەجێ کردنی ئەو بڕیارانەی کە ئەنجومەنی خۆجێییەتی قەزا دەریان دەکات بە پێی یاسا پەیرەوکراوەکان.

سێیەم: سەرپەرشتی کردنی ڕاستەوخۆی فەرمانگە فەرمیەکان لەقەزا و فەرمانبەرانی پشکنینیان، بەدەر لە دادگا و یەکەسەربازیەکان وپاسەوانانی هەرێم (پێشمەرگە) و زانکۆ و کۆلیجەکان و پەیمانگەکانی فێرکردنی بالاّ و توێژینەوەی زانستی .

چوارەم: بەرپرسە لە دابین کردنی ئاسایش و نیزام لە یەکە کارگێڕیەکەیدا و بۆی هەیە فەرمان بە پۆلیس و دەزگاکانی ئاسایش بدات بە پێی یاسای لێکۆڵینەوە لەوتاوانەدا بکا کە لە ناو قەزاکەداروودەدەن بەو پێیە یی سەرۆکی لیژنەی ئاسایشە لەقەزاکەدا.

پێنجەم: پاراستنی ئاسایش ونیزام و پاراستنی مافی هاووڵاتیان و گیان و موڵك و ماڵی تایبەتیان.

شەشەم: پاراستنی مولك و ماڵی گشتی و چاککردنەوەیان و کۆکردنەوەی داهاتەکانیان بە پیّ یاسا.

حەوتەم: قایمقام بۆی هەیە فەرمان بدات بە پێکهێنانی مەفرەزە لە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەشێوەیەکی کاتی لە قەزادا ، بۆ پاراستنی ئاسایش لەکاتی پێویستدا .

هەشتەم : سەرۆکی فەرمانگەکان لەقزادا قایمقام لەو نووسراوانە ئاگادار دەکەنەوە کەلەگەلّ فەرمانگە فەرمیەکانیدا ئاڵوگۆری دەکەن .

نۆیەم : بۆی هەیە تانووت لە بڕیاری لادانی لەلای دادگای کارگێری تایبەت بدات لەماوەی پازدە رۆژ لە مێژووی پێراگەیاندن بڕیارەکە.

شەشەم _ ئەرك و دەسەلاّتەکانی بەرێوەبەری ناحیە

ماددەی بیست و پێنجەم:

بەڕێوەبەری ناحیە ئەم ئەرك و دەستەلاّتانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

یەکەم : ئامادەکردنی پرۆژەی بودجەی ناحیە و بەرزکردنەوەی بۆ ئەنجومەنی خۆجێیەتی یەکەی کارگێڕیی لە ناحیەدا.

دووەم: جێبەجێکردنی ئەو بڕیارانەی کە ئەنجومەنی خۆجێیەتی ناحیە دەریان دەکات بە پێی یاسا کارپێکراوەکان.

سێیەم: سەرپەرشتی کردنی ڕاستەوخۆی فەرمانگە فەرمیەکانی ناحیە و فەرمانبەرانی و پشکنینیان بەدەر لە دادگاکان و یەکە سەربازییەکان و پاسەوانانی هەرێم (پێشمەرگە) و زانکۆ و کۆلێجەکان و پەیمانگاکانی فێرکردنی بالاو تویژینەوەی زانستی.

چوارەم: بەرپرسە لە دابین کردنی ئاسایش و نیزام لەناو یەکە کارگێڕیەکەی و بۆی هەیە فەرمان بداتە پۆلیس و دەزگاکانی ئاسایش بە پێی لێکۆڵینەوە لەو تاوانانەدا بکەن کەلەناحیەکەدا روو دەدەن بەو پێیەی سەرۆکی لیژنەی ئاسایشی ناحیەکەیە.

پێنجەم: پاراستنی ئاسایش و نیزام و پارتستنی مافی هاولاتیان و گیان و موڵك و ماڵی تایبەتیان.

شەشەم: پاراستنی موڵك و ماڵی گشتی و چاککردنەوەیان و کۆکردنەوەی داهاتیان بە پێی یاسا .

حەوت : فەرمان بە پێکهێنانی مەفرەزە لە هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ بەشێوەیەکی کاتی لە ناحیەدا دەدا بۆ پاراستنی ئاسایش لەکاتی پێویستدا.

هەشتەم: سەرۆکی فەرمانگەکان لە ناحیەدا، بەڕێوەبەری ناحیە لەو نامەکاریانە ئاگادار دەکەنەوە کەلەگەڵ فەرمانگە فەرمیەکانی خۆیاندا دەیکەن.

نۆیەم: بۆی هەیە تانوون لە بڕیاری لادانی بدات لەلای دادگای کارگێڕی تایبەتدا لەماوەی پازدە ڕۆژ لە مێژووی پێڕاگەیاندنی بڕیارەکەوە.

بەشی چوارەم

یەکەم – لە نوێ دامەزراندنی یەکە کارگێڕیەکان

ماددەی بیست و شەشەم:

1. قەزا یان ناحیە بە مەرسوومێکی هەرێمی دامەزرێ و ئەمەش لە سەر پێشنیازی ئە نجومەنی پارێزگا و بە رەزامەندیی وەزیر و پەسەند کردنی ئە نجومەنی وەزیران بەرزدەکرێتەوە و بڕیاری ئە نجومەنی وەزیرانیش یەکلاکەرەوەیە .
2. سنووری قەزا هەموار دەکرێ و ناو سەنتەرەکەی بەمەرسومێکی هەرێمی دەگۆردرێ، ئەمەش لەسەر پێشنیازی ئە نجومەنی پارێزگا و رەزامەندیی وەزیر و پەسند کردنی ئە نجومەنی وەزیران دەبێت .
3. سنووری ناحیە هەموار دەکرێ و ناو و سەنتەرەکەی بە بەیاننامەیەك دەگۆردرێ کە وەزیر لە سەر پێشنیازی ئە نجومەنی پارێزگا دەری دەکا .

دووەم – دارایی پارێزگا

ماددەی بیست و حەوتەم:

داهاتی دارایی پارێزگا لە مانەی خوارەوە پێکدێ :

یەکەم: ئەوەی کە حکومەتی هەرێم لە ناو بودجەی گشتی هەرێمدا بۆ پارێزگای تەرخان دەکات .

دووەم : ئەو داهاتەی کە پارێزگا دێتە دەستی لە ئە نجامی ئەو خزمەتگوزارییانەی کە پێشکەشی دەکات و وەزارەتی دارایی لەو داهاتانە ئاگادار دەکاتەوە کە وە دەستی هاتوون.

سێیەم: ئەو پیتاك و بەخششانەی کە بەرەزامەندی ئە نجومەنی وەزیران دێتە دەستی .

چوارەم: ئەو داهاتانەی کە لە فرۆشتن و بە کرێدانی ماڵی گواستراوەی دەوڵەت بە پێی یاسا کارپێکراوەکانی هەرێم وەدەستی دێنێ .

ماددەی بیست و هەشتەم:

بەڕێوەبەرایەتی یەکە کارگێرییەکان و ئە نجومەنەکانیان سیستەمی ژمێریاری پشت پێ بەستراو بەکار دێنن.

ماددەی بیست و نۆیەم :

فەرمانگەکانی یەکە کارگێرییەکانی و ئە نجومەنەکان دەکەونە بەر چاودێری کردنی دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێمدا .

بەشی پێنجەم

یەکەم: ماف و تایبەمەندییەکان

ماددەی سییەم :

یەکەم :

1. ئەندامانی ئە نجومەنە خۆجێیەکانی یەکە کارگێرییەکان ئازادی تەواویان هەیە لە دەربرینی راوبۆچوونەکانیان لەوتووێژکردنی ناو ئە نجومەندا .
2. نابێ ئەندامی ئە نجومەنی خۆجییەتی یەکەی کارگێری بە بێ وەرگرتنی رەزامەندیی ئە نجومەن بە نوسین راوە دوو بنرێ تەنیا لە حاڵتی ئە نجامدانی تاوان یا کەتنێك نەبێ کە پێیەوە دەگیرێ .

3. ئەندامی ئە نجومەن خۆجێیەتی یەکەی کارگێری لە کاتی ماوەی ئەندامیەتی دا بەوە دادەنرێ کە خزمەتێکی گشتی پێ سپێردرا بێ بۆ مەبەستی پیادە کردنی یاسای سزاکان .
4. بە سەرۆك و ئەندامانی ئە نجومەنەکان پاداشتێکی مانگانەی بڕاوە دەدرێ کە ئە نجومەنی وەزیران دیاری دەکات .
5. سەرۆك و ئەندامانی ئە نجومەنەکان لە کاتی تەواو بوونی ماوەی هەڵبژاردنیان پاداشتێك وەردەگرن کە یەکسان بێت بە پاداشتی شەش مانگی کۆتایی ئەندامێتی حیسان ناکرێت لەگەل ئەوە ی دیکەوێ لەو پاداشتەی بە پێی یاسای خانەنشینی شارستانی جێبەجێ کراو لە کۆتایی خزمەتکردیندا بەرامبەر بە خزمەتی فرمانگەی دیکەوێ .
6. کاری ئەندامی لە ئە نجومەندا بە خزمەت بۆ مەبەستی سەرمووچە و پلە بەرزکردنەوە و خانەنشینی دەژمێردرێت .

دووەم : سەرۆك و ئەندامانی ئە نجومەنی پارێزگاکان بۆ خولی هەڵبژاردنی یەکەم ئەمانەی خوارەوەیان دەکەوێ

1. مووچەیەکی خانەنشینی بە ڕێژەی (80٪) ی ئەو پاداشتەی کە مانگانە لە کاتی خزمەتکردندا وەریان دەگرت
2. پاداشتی کۆتایی خزمەت کە هاوتای ئەو پاداشتانە بێ کە لە شەش مانگی کۆتایی خزمەتەکەی وەریان دەگرت

دووەم :هەڵوەشاندنەوەی ئە نجومەنەکان

ماددەی سیی و یەکەم :

یەکەم : ئە نجومەنەکان بە زۆرینەی دوو لە سەر سێی ئەندامانی لە سەر داوای سێەکی ئەندامانی خۆیان هەڵدەوەشێنینەوە :

دووەم :ئە نجومەن بۆی هەیە ئە نجومەنە خۆجێیەکان بە زۆررینەی 3/2 دوو لە سەر سێی ژمارەی ئەندامانی هەڵبوەشێنێتەوە ئەمەش لە سەر داوای قایمقام بە نیسبەتی ئە نجومەنی خۆجێیەتی قەزا یاخود بەڕێوەبەری ناحیە بە نیسبەت ئە نجومەنی خۆجێیەتی ناحیە لەم بارانەی خوارەوە :

1. زیان گەیاندنێکی مەزن بەو کارو ئەرکەی پێی سپێردراوە .

2. **ئەگەر مانەوەی زیان بەخش بوو بۆ بەرژەوەندیی گشتی**

3. **ئەگەر نەیتوانی ئەرکەکانی خۆی جێبەجێ بکات .**

4. **لە بارێکدا کە لە دەستوور لایدا یان سەرپێچی یاسای کرد.**

سێیەم :بۆ ئە نجومەنە هەڵوەشاوەکان یان سێیەکی ئەندامانی هەیە تانووت لە بڕیاری هەڵوەشانەوە کە لە بەردەم دادگای کارگێری بدەن لە ماوەی پازدە ڕۆژ لە مێژووی دەرچونیەوە و دادگاش دەبێ لە ماوەی (30) ڕۆژ بڕیاری خۆی لە بارەی تانووتە کەوە بدات .

چوارەم: پەرلەمان بۆی هەیە ئە نجومەنی پارێزگا بە زۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی هەڵوەشێنێتەوە ئەمەش لە سەر داوای ئە نجومەنی وەزیران یان سێیەکی ژمارەی ئەندامانی دەبێ ئەگەر دەرکەوت یەکێك لە هۆیەکانی کە لە بڕگەی (دووەم) ی ئەم ماددەیەی لێ هاتەدی

پێنجەم :لە بارێکدا کە پەرلەمان رەزامەندی لە سەر پێشنیازەکە دەربڕێ وادەی هەڵبژاردنی ئە نجومەنی نوێ لە ماوەی شەست ڕۆژ لە مێژووی دەرچوونی بڕیارەکە ڕادەگەیەنرێ.

ماددەی سیی و دووەم :

دەشێ ئەندامانی ئە نجومەنە خۆجێییەکان و سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان (قایمقام و بەڕێوەبەری ناحیە) لە لایەن ئە نجومەنی پارێزگای پەیوەندی دار بە زۆرینەی 3/2 دوو لە سەر سێی ئەندامانی لە کار لابرێن لە بەر ئەو هۆیانەی کە لە بڕگەی (دووەم) ی ماددەی (شەشەم)ە ئەم یاسایەدا هاتوون.

(كۆتایی هاتنی ئەندامیەتی)

ماددەی سیێ و سێیەم :

یەکەم : ئەندامیەتی لە ئە نجومەنەکان لەم بارانەی خوارەوە کۆتایی دێ :

1. **تەواو بوونی ماوەی خولی هەڵبژاردن .**
2. **مردنی ئەندام .**
3. **تووشبونی بە ناتەواوی یان ناخۆشیەك کە نەهێڵێ لە سەر کارەکەی بەردەوام بێ ئەمەش بە پێی بڕیارێك کە لە لیژنەی پزیشکی تایبە تمەندەوە دەرچووبێ.**
4. **وازهێنانی ئەندام دوای وەرگرتنی رەزامەندی ئە نجومەن بەزۆرینەی ژمارەی دەنگی ئەندامانی .**

5. لادانی ئەندام لەسەر کارەکەی بەهۆی ئامادە نەبوونی لە پێنج دانیشتنی یەك لە دوای یەك یاخود ئامادە نەبوونی لە هەشت لە دانیشتنەکانی ئەنجومەن لە ماوەی چوار مانگ دا بەبێ عوزری رەوا.

دووەم : ئەنجومەن بۆی هەیە کۆتایی بە ئەندامیەتی بێنێ بە زۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامانی لە کاتی لە دەست دانی ئەندام لە یەکێك لە مەرجەکانی ئەندامیەتی یان یەکێك لە هۆیەکانی کە لە برِگەی (دووەم) ی ماددەی (شەشەم) ی ئەم یاسایەی لێهاتە جێ .

سێیەم: ئەندامی ئەنجومەن بۆی هەیە تانووت لە برِیاری کۆتایی پێهێنانی ئەندامیەتی بدات لە بەردەم دادگای کارگێری تایبەت لە هەرێم بە پێی حکومەکانی یاسای ئەنجومەنی شوورای هەرێمی کوردستان – عێراق ژمارە (14) ی ساڵی 2008 کە پشتی بە برگەکانی (3.5) لە یەکەم و برِگەی (دووەم) لەم ماددەیەدا بەستووە .

بەشی شەشەم

حوکمە کۆتاییەکان

ماددەی سی و چوارەم :

ئەنجومەن بۆی هەیە نەخشەی دیزاینی بنەرِەتی پەسند بکات یان دیزاین کردنەوەی یەکە کارگێریەکان لە پارێزگادا دووبارە بکاتەوە .

ماددەی سی و پێنجەم :

ئەنجومەنی پارێزگا ئەنجومەنەکانی شارەوانی بۆ یەکە کارگێریەکان بە پەیرەوێکی تایبەتی پێکدێنێ کە ئەنجومەنی وەزیران لە سەر پێشنیاری وەزارەتی شارەوانی دەری دەکات .

ماددەی سی و شەشەم :

ئەنجومەنەکان دەکەونە بەر چاودێری پەرلەمان .

ماددەی سی و حەوتەم :

کارکردنی یاسای پارێزگاکانی ژمارە (159) ی ساڵی 1969 ی هەموار کراو رِادەگیرێ .

ماددەی سی و هەشتەم :

وادەی هەڵبژاردنی ئەنجومەنەکانی یەکە کارگێرییەکان لە هەرێمدا بەیانێك دیار دەکرێ بە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران دەری دەچوێنێ .

ماددەی سی و نۆیەم :

كار بە هیچ دەقێكی یاسایی یان بڕیارێك ناكرێت گەر لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایە نـاكۆك بێت .

ماددەی چلەم :

پێویستە لە سەر ئە نجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندی دارەكان حوكمەكانی ئەم یاسایە جـێ بە جێ بكەن .

ماددەی چل و یەكەم :

ئەم یاسایە لە دەست پێكی خولی هەڵبژاردنی دادێی لە ئە نجومەنەكان جێبـەجێ دەكـرێ و لـە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقـایعی كوردسـتان) دا بلاْو دەكرێتەوە .

مسعود بـارزانی

سەرۆكی هەرێمی كوردستـان - عێراق

بەمەبەستی ڕێكخستنی تـایبە تمەندیی و دەسـتە لاْتەكانی ئە نجومـەنی پارێزگاكـان و كارگێڕییـان لـە هەرێمدا و پەرە پێدانیان و لە پێناوی بەدیهێنـانی پرنسیپی نـاسەنتەری لە دابەش كردنی دەستە لاْتەكان بە مەبەستی ئـاسانكاریی و چاككردنی گەیاندنی خزمەتگوزارییە گشتیەكان بە هاولاْتییان و پاراسـتنی ماف و بەرژەوەندییەكانی كۆمەڵگا .ئەم یاسایە دەرچووێنرا

تێبینی/ ئەم یاسایە لە ژمارە ( ) ی وەقـایعی كوردستان / ساڵی 2009 بڵاو كراوەتەوە